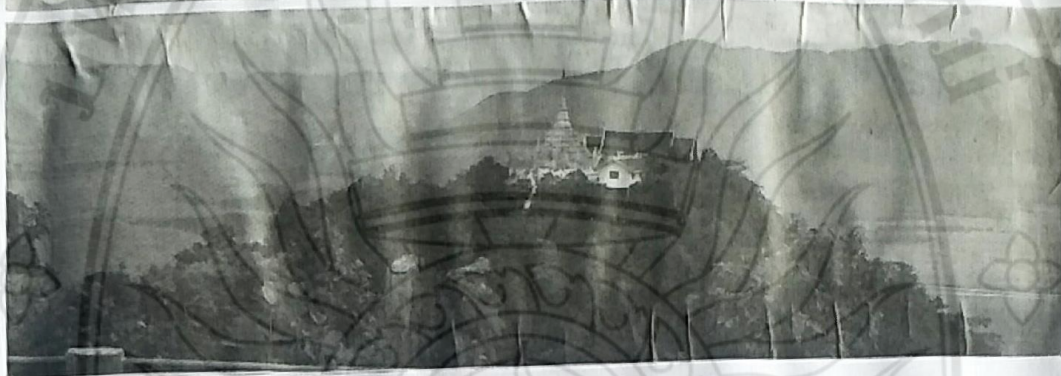

พระธาตุคอยเก็ง

ประหนึ่งเจดีย์ลอยกลางทะเลสาบ

พระธาตุคอยเก็ง ตั้งอยู่เลขที่ 17 หมู่ที่ 5 บ้านหนองบัวคำ ตำบลท่าเตือ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ทางทิศใต้ลงมาตามถนนสายเชียงใหม่-ฮอด หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 เมื่อถึงแยกหนองนาฬิกา อำเภอดอยเต่า ให้ไปทางถนน 1012 (สายฮอด-บ้านวังลุง) ผ่านสามแยกไปอำเภอดอยเต่า ผ่านโรงพยาบาลฮอด และลงมาตามถนน รพช. ชม. 3086 (บ.วังลุง-บ.ห้วยหินคำ) วัดอยู่ห่างจากหมู่บ้านสุดท้ายที่หมู่บ้านห้วยหินคำต้องขึ้นเขาเป็นระยะทาง 14 กิโลเมตร สูงถึง 860 เมตร

สมัยนิยมใช้ GPS กำหนดแผนที่ ก็จะมีอยู่ที่ 17 951862,98.605825 วัดพระธาตุคอยเก็งตั้งอยู่ท่ามกลางเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ป่าแม่แจ่ม-แม่ตื่น) ได้รับการพัฒนาฟื้นฟูโดยเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน และถือเป็นรูปเคารพเดียวที่สืบกันได้ชื่อ พระอธิการบุญศรี อภิบุณโณ (ครูบาบุญศรี) ท่านบวชที่วัดดงโปธาราม (ไร่เปิง) เมื่อปี พ.ศ. 2528 ถือเป็นลูกศิษย์คนสำคัญสายหลวงปู่ทอง วัดพระธาตุศรีจอมทอง รูปหนึ่ง

อันที่จริงวัดมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า "วัดพระบรมธาตุคอยเก็ง" แต่คนทั่วไปนิยมเรียกว่า "พระธาตุคอยเก็ง"

ความโดดเด่นของพระธาตุคอยเก็ง คือ การที่ตั้งอยู่บนยอดเขาสูงลิบลับใกล้แม่น้ำปิงมีหน้าผารายรอบ ทำให้เมื่อมองในระยะไกลเกิดมุมมองที่งดงามในแง่ภูมิทัศน์วัฒนธรรม

ณ ยุคสมัยหนึ่งที่มีการสร้างเขื่อนภูมิพลที่อำเภอสามเงาจังหวัดตาก น้ำแม่ปิงได้ไหลย้อนท่วมเอ่อกักขังให้พื้นที่หลายแห่งในอำเภอดอยเต่าและอำเภอดอยดอยอยู่ใต้น้ำ

พระธาตุคอยเก็งก็เช่นกัน แม้จะตั้งอยู่บนยอดเขาสูงลิบลับ ก็มีวางที่จะต้องอยู่ในสภาพคล้ายเกาะกลางทะเลสาบ การเดินทางถูกตัดขาดจากถนนและหมู่บ้านคน

ในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา กว่าจะสามารถขึ้นไปกราบนมัสการพระธาตุคอยเก็งกันได้สักที บุคคลผู้นั้นต้องฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการคือต้องทั้งนั่งแพ ทั้งพายเรือข้ามลำน้ำสูงชันริมทะเลสาบ

แต่ทว่าในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา สภาพดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง ปริมาณน้ำในเขื่อนภูมิพลลดลงอย่างชวชวบ เมืองโบราณที่จมอยู่ใต้น้ำแม้อิงหลายแห่งต่างค่อยๆ ผุดผอมขึ้นมาให้เห็น รวมไปถึงทางขึ้นไปสู่พระธาตุคอยเก็งก็สะดวกมากขึ้น ไม่ต้องเสี่ยงเป็นเสี่ยงตายถ่อแพและปีนเขาเหมือนสมัยก่อน มีถนนขึ้นไปถึงวัดเรียบร้อยแล้ว แต่ขอเตือนว่าต้องขับช้าๆ ด้วยความระมัดระวังยิ่ง เพราะตลอดถนนทางจะเต็มไปด้วยวัชพืชน้ำบรื้อยเดินเป็นพรวนอย่างสบายอารมณ์ไม่สนใจเสียงรถเสียงแตร

● **คอยเก็ง คือบังสุรัยกางกั้นแสงสุริย์**
แล้วคำว่า "คอยเก็ง" นี้หมายถึงอะไรกัน

คำว่า "เก็ง" มีความหมายหลายอย่าง อาจหมายถึง ครึ่งหรือกึ่งหนึ่ง อย่างถ้ามองภาษาเหนือสามารถใช้สระเออ ปะปนหรือแทนกับสระอี-สระอือได้ เช่นเมื่อกล่าวคำว่า "แหมเก็ง (เก็ง) ทาง" ก็แปลว่า อีกแคว้นหรือทางจะถึงจุดหมาย

ส่วนอีกความหมายหนึ่ง เก็ง ยังแปลว่า โกงปก โกงล้อม กักขัง กางกั้น ฯลฯ

"คอยเก็ง" ในที่นี้เป็นความหมายที่สอง ถ้าเช่นนั้น ใครมาปกป้อง หรือกางกั้นอะไรกันกับใครล่ะหรือ

เรื่องนี้มีปรากฏที่มาใน "ตำนานพระเจ้าเสียบโลก" ตอนข่างาวเหยียด แต่งพยายามสรุปให้เข้าใจแบบพระซันที่สุตเท่าที่จะทำได้ ดังนี้

มีการกล่าวถึง พระญีสู่ (บ้างเขียน "สิสุ") กษัตริย์องค์หนึ่งมีความประสงค์จะเดินทางไปนมัสการพระพุทธเจ้าโคดมะซีเสด็จมาที่ดอยลุดดบรรพต (คือดอยสุเทพ) ในขณะที่เวลานั้นก็จะรีบไปงานกินแขก (แต่งงาน) ของสหยา คือ พระญาติธรรมราชา แต่เกรงว่าจะไม่ได้พบพระพุทธองค์จึงรีบมานมัสการก่อนไปงานแต่งงาน

การเดินทางไปยังเมืองของสหยาต้องไปทางเรือ พระญีสู่ต้องรีบไปเพราะมิวแต่เสียเวลามาเฝ้าพระพุทธเจ้า จึงอธิษฐานบุญเก่าของตนขอให้น้ำมหาสมุทรเอ่อขึ้นขึ้นมา นางเมขลา

บันดาลน้ำให้เอ่อขึ้นจนพระญีสู่สามารถบรรทุกข้าวของลงเรือออกเดินทาง แต่เมฆพนักบนคอนหนึ่งคืน รุ่งเช้าน้ำมหาสมุทรแห้งขอดลง เรือของพระญีสู่ติดค้างอยู่ที่นั่น ไม่อาจเดินทางต่อไปได้ พระพุทธองค์เมื่อออกพรรษาโปรดเวไนยสัตว์ตามสถานที่ต่างๆ ทรงเสด็จเห็นว่าพระญีสู่กำลังตกทุกข์ได้ยาก จึงเสด็จไปโปรดที่ริมฝั่ง น้ำแม่ริมฝั่ง (คือแม่น้ำปิง) ใกล้เชิงดอยลุดดบรรพต ในขณะนั้นมีบริวารของ พระญาขุนแสนทอง 2 คน มาเที่ยว

หรือ ร่ม

● พระธาตุคอกยั้งกับบุคคลสำคัญ

กล่าวกันว่า สมัยพระนางจามเทวีคราวที่เดินทางมาจากกรุงละโว้ตามลำน้ำปิงก่อนจะเสด็จขึ้นมณฑลนครศรีวิชัย ได้มาสักการะ "พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุในส่วนของพระนางแก้วเบื้องซ้ายและพระเศวตาคู" ที่นี้ และยังช่วยบูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุคอกยั้งตามคำเชิญของพ่อตาเซินันโท ประมาณปี พ.ศ. 1204

ด้วยเหตุนี้ ที่วัดพระบรมธาตุคอกยั้งจึงมีอนุสาวรีย์พระนางจามเทวีตั้งแต่บริเวณใกล้ขุมประตุน้ำวัดเลยทีเดียว

หลังจากนั้นในสมัยอาณาจักรล้านนาไม่มีหลักฐานปรากฏว่า พระมหากษัตริย์พระองค์ใดเคยเสด็จมาที่พระธาตุคอกยั้งบ้างหรือไม่ เหลือแต่หลักฐานด้านศิลปกรรมคือองค์พระธาตุเจดีย์ว่ามีรูปแบบศิลปะล้านนาเท่านั้น

กระทั่งถึง พ.ศ. 2251 ปีที่มีการรณมา "โคลงนิราศคอกยั้ง" เป็นช่วงที่พม่าปกครอง

● ศิลปะ หมายถึงพระญาสี่คู่

มาถึงสมัยที่ล้านนาถูกผนวกรวมกับรัตนโกสินทร์ บริเวณเมืองหอดหรือฮอด (ก่อนจะแยกมาเป็นอำเภอคอกยั้ง) ได้กลายเป็นที่ตั้งชุมชนใหญ่ของนักล่องแพ ในสมัยที่การคมนาคมระหว่างเชียงใหม่และภาคกลางยังต้องอาศัยการเดินทางล่องแพในลำน้ำปิง ผ่านเกาะแก่งต่างๆ ลงมาสู่จังหวัดนครสวรรค์ พระธาตุคอกยั้ง จึงเป็นสถานที่ทางผ่านที่คนมาต่อแพมักแวะเวียนขึ้นมาเคารพสักการะ

กระทั่งปี พ.ศ. 2463 (หากนับแบบปัจจุบันจะตรงกับปี 2464 เพราะอยู่ในช่วงก่อนเดือนเมษายน) "ครุบาเจ้าศรีวิชัย" ได้มาเป็นประธานในการบูรณะพระธาตุคอกยั้ง ขณะนั้นตั้งอยู่ที่อำเภอฮอด โดยได้รวบรวมเงินจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างทั้งสิ้น 16,934 รูเปย์ คิดเป็นเงิน 13,393.90 บาท

เส้นทางสายที่ครุบาเจ้าศรีวิชัยใช้จากริมกู่พระธาตุคอกยั้งนั้น หานข้ามลำน้ำปิงที่บ้านท่าเรือ หรือคอกยั้ง (ปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูจาก

ล้านนา ความสำคัญของพระธาตุคอกยั้งได้กลับมาปรากฏอย่างเป็นจริงเป็นจังอีกครั้งด้วยคำประพันธ์เรื่องดังกล่าว

เนื้อหาในบทกวีมีการกล่าวถึง สกูปที่ฝังอัฐิของพระอุบาลี หรืออ้างถึงพระญาขุนแสนทอง พระญาสี่คู่ และโยคี แสดงให้เห็นว่ากวีนิพนธ์นี้ต้องอ่านตำนานพระธาตุคอกยั้งมาแล้ว ก่อนที่จะประพันธ์นิราศเรื่องนี้

แสนทองทั้งเทพท้าว	สี่คู่
นบธาตุพระสัพพัญญู	เกศเกล้า
เป็นเฉลิมกษัตริย์	ตาแรก รักเอย
ปรายไปรดเรือมทุกซ์เท่า	ไว้เตือนมเหล็กขา

